

ДАТА: 8 грудня 2021 р.
ПІДГОТУВАЛИ: Богдан Прохоров

ЯК ЗАБЕЗПЕЧИТИ СТАБІЛЬНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ?

Стійкість України перед кризами: погляд у майбутнє

ДЕРЖАВНІ ПІДПРИЄМСТВА: ПРО ЩО ГОВОРИМО?

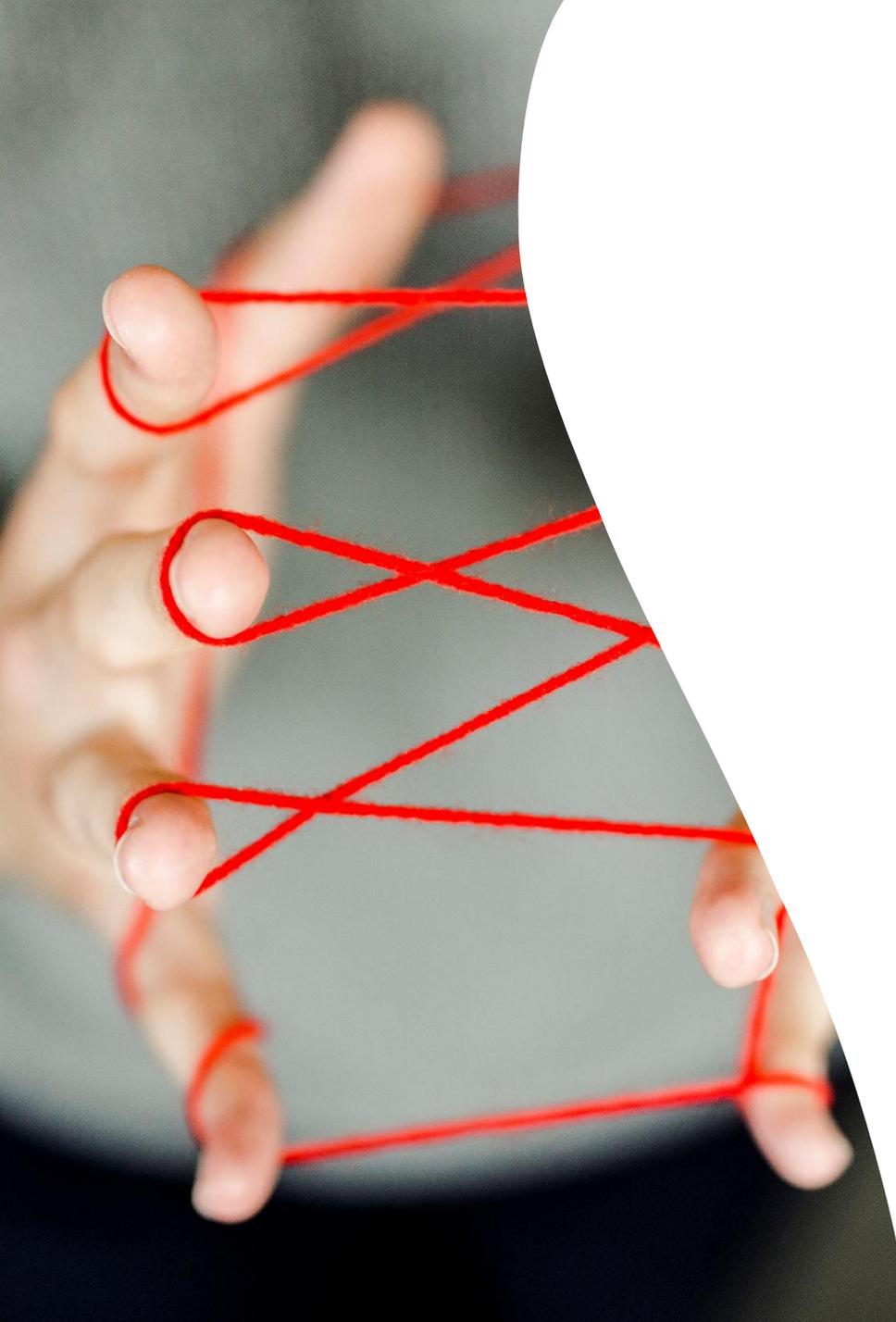
- У 2020 році 3,5 тисяч держпідприємств принесли **51 млрд грн збитків**, але сплатили до бюджету **137 млрд грн податків** (24% від загальної суми)
- Топ-15 найбільш важливих ДП:**
 - Володіють 81% активів всіх держпідприємств
 - Діють у сферах енергетики, транспорту, інфраструктури, с/г, оборони тощо
 - Підлягають реформі корпоративного управління
- В держпідприємствах працює 11,9% всього зайнятого населення.
- Державні підприємства – **найбільший боржник із заробітної плати**: 1,8 млрд грн або 45,2% всієї заборгованості по країні.

Матриця оцінки фіскальних ризиків за джерелами їх виникнення у 2022 році

ПОТЕНЦІЙНИЙ ФІСКАЛЬНИЙ ВПЛИВ	Високий ($>0,5\% \text{ ВВП}$)			Діяльність суб'єктів господарювання державного сектору економіки
	Середній ($0,1\% - 0,5\% \text{ ВВП}$)		Макроекономічне середовище Управління державним боргом та гарантованим державою боргом	Фінансовий сектор Невиконання плану надходжень від приватизації державного майна Сфера пенсійного забезпечення
	Низький ($<0,1\% \text{ ВВП}$)	Державно-приватне партнерство Надзвичайні ситуації		
		<i>Низька (< 33%)</i>	<i>Середня (33% - 66%)</i>	<i>Висока (> 66%)</i>
ІМОВІРНІСТЬ НАСТАННЯ ФІСКАЛЬНОГО РИЗИКУ				

Джерело: Міністерство фінансів України.

РИЗИКИ ДЛЯ СЕКТОРУ ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

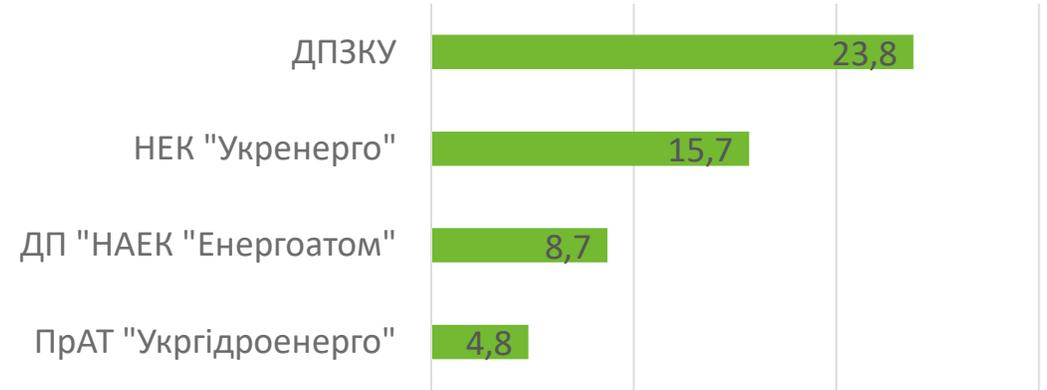
РИЗИК ПОЛІТИЧНО ВМОТИВОВАНИХ РІШЕНЬ ПІД ЧАС КРИЗ

- Призначення членів правління у період відсутності дієздатних наглядових рад може підважити політичну незалежність менеджменту ДП
- Відсутність визначеної державної політики власності може призвести до політично вмотивованих рішень:
 - Виключення підприємств з приватизаційного списку
 - Створення нових державних підприємств
- Ризик заборони процесів приватизації та підготовки до неї на невизначений час
- Ризик невчасного затвердження фінансових планів підприємств урядом та міністерствами

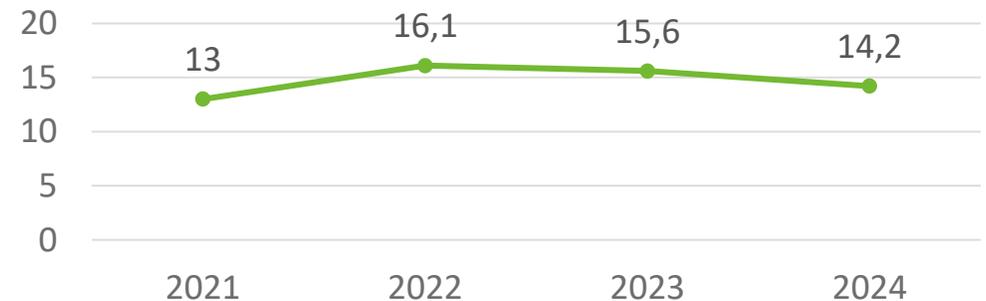
ФІСКАЛЬНІ РИЗИКИ ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ (ДП)

1. Ризик недоотримання бюджетом дивідендів (1,6% ВВП у 2020 р.) та податків (3,3% ВВП у 2020 р.) від ДП
2. Укрзалізниця – залежність від позикового капіталу у валюті
3. Державні компанії в енергетичному секторі – накопичення збитків через виконання спеціальних обов'язків за відсутності компенсацій
4. 5 із топ-15 найбільших держпідприємств мають 100% кредитного портфелю у валюті
5. Ризик настання гарантійних випадків за кредитами ДП:
 - 58,9 млрд грн – загалом виплат у 2021-2024 рр.
 - Найбільш ризикованим є «китайський» кредит ДПЗКУ: ризик дефолту у 2022 році

ДП, що мають сплатити найбільше гарантованого боргу у 2021-2024 рр, млрд грн

Прогнозовані виплати за гарантованим боргом ДП у 2021-2024 рр., млрд грн

Джерело: Міністерство фінансів України

ФІСКАЛЬНІ РИЗИКИ УКРАВТОДОРУ

Останні два роки Укравтодор отримує **найбільше державних гарантій** без необхідності:

- надавати забезпечення виконання зобов'язань
- вносити плату за надання державних гарантій

Укравтодор не має власних джерел фінансування, тобто повертати борги доведеться з бюджету.

Сума наданих держгарантій за позичальником

*гривневий еквівалент розраховується виходячи з дати набрання чинності угоди
Станом на 01.10.2021

Джерело: Міністерство фінансів України

РИЗИКИ ДЛЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ ІНФРАСТРУКТУРНИХ КОМПАНІЙ

Загальні ризики:

- Державне регулювання тарифів
- Політичне втручання задля реалізації корупційних схем
- Обмеження на пересування громадян
- Обмеження на транзит товарів
- Падіння попиту на перевезення
- Погіршення фінансового стану замовників -> криза неплатежів

Можуть призвести до:

- Зриву ремонтів та закупівлі запчастин, палива тощо
- Появи «вузьких місць» для інших галузей

Приклад пом'якшення: Украерорух

- Проблема: заборгованість авіаперевізників за аеронавігаційні послуги.
- Рішення: справляння плати через Центральне бюро маршрутних зборів Євроконтролю (з листопада 2021)

Приклад пом'якшення: Укрзалізниця

- Проблема: значні витрати на електроенергію
- Рішення: прямі контракти з Енергоатомом (АЛЕ: неринкові умови)

ЯК ВЖЕ РЕАГУЄ ДЕРЖАВА ТА ЩО МОЖНА
ЗРОБИТИ?

БІЛЬШ ПРОГНОЗОВАНЕ ТА ПОЛІТИЧНО НЕЙТРАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ

Поточні інструменти держави

- Прийняття у першому читанні та очікується до другого:
 - ✓ [Законопроект про ДП, що не підлягають приватизації](#)
 - ✓ [Законопроект про вдосконалення корпоративного управління на державних підприємствах](#)
 - ✓ [Пакет законопроектів щодо залучення інвестицій через приватизацію](#)
- Вирівнювання тарифів на вантажні залізничні перевезення
- Залучення механізму концесій для інфраструктурних об'єктів:
 - ✓ Порт Херсон
 - ✓ Порт Ольвія
- Адаптація дивідендної політики до криз:
 - ✓ Приклад: відтермінування сплати дивідендів для Укрзалізниці у 2020 році

ВКЛЮЧЕННЯ РЕФОРМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІ ДО МЕМОРАНДУМУ З МВФ

- ✓ Реформа енергетичного сектору для упередження квазі-фіскальних дефіцитів
- ✓ Відновлення обмеження у 3% запланованих доходів бюджету на надання державних гарантій

- ✓ Корпоратизація Енергоатому до кінця 2021 року
- ✓ Наглядові ради на державних енергетичних гігантах
 - ✓ Укренерго (до кінця грудня 2021 року)
 - ✓ Нафтогаз (до кінця січня 2022 року)
 - ✓ Енергоатом (до кінця травня 2022 року – **структурний маяк**)
- ✓ Загальнодержавна політика власності в державному секторі економіки
- ✓ Скорочення сектору державних підприємств та масштабна приватизація

ПОТЕНЦІАЛ ДЕРЖАВИ З ТОЧКИ ЗОРУ РЕАГУВАННЯ

Зменшення ризиків для державної інфраструктури

- Запровадження ринкових механізмів замість регулювання там, де це можливо
- Компенсація за виконання соціальних обов'язків держави
- Розробка законодавчої бази для створення транспортного регулятора
- Залучення бізнесу до надання послуг:
 - Лібералізація вантажних залізничних перевезень
 - Концесії для інфраструктурних об'єктів
- Адаптація дивідендної політики: більше прогнозованості, варіанти для кризових періодів

Подія та дослідження ЦЕС представлені у рамках проекту «Програма сприяння громадській активності «Долучайся!», що фінансується агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та здійснюється Pact в Україні.

Зміст є винятковою відповідальністю Pact та його партнерів і не обов'язково відображає погляди агентства США з міжнародного розвитку (USAID) або уряду США.

КОНТАКТИ СПІКЕРА: Богдан Прохоров
bohdan.prokhorov@ces.org.ua